

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXI (2)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXI (2)

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN
OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY
LXI
No. 2

Editor in chief:
Dragana Radojičić

Editor:
Aleksandra Pavićević

International editorial board:

Radost Ivanova, Elephterios Alexakis, Jana Pospíšilová, Karl Kaser, Gabriela Kiliánová,
Milica Bakić-Hayden, Ingrid Slavec-Gradišnik, Marina Martynova, Fernando Diego Del
Vecchio, Kjell Magnusson, Tatiana Podolinska, Peter Finke

Editorial board:

Gojko Subotić, Sofija Miloradović, Jelena Čvorović, Srđan Radović, Aleksandra Pavićević,
Lada Stevanović, Ildiko Erdei, Jelena Jovanović

The reviewers:

Vojislav Stanovčić, Aleksandar Loma, Bojan Žikić, Ljiljana Gavrilović, Biljana Sikimić,
Danka Lajić Mihajlović, Maja Godina Golija, Ildiko Erdei, Mirko Blagojević,
Mladena Prelić, Dušan Drljača, Miroslava Lukić Krstanović.

Secretary:
Marija Đokić

Accepted for publication by the reference of academician Vojislav Stanovčić, at meeting of
the Department of Social Sciences SASA, November 1st 2013

BELGRADE 2013

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXI

свеска 2

Главни и одговорни уредник:

Драгана Радојичић

Уредник:

Александра Павићевић

Међународни уређивачки одбор:

Радост Иванова, Елефтериос Алексакис, Јана Поспишилова, Карл Касер, Габриела Килианова, Милица Бакић-Хејден, Ингрид Славец-Градишник, Марина Мартинова, Фернандо Диего Дел Векио, Шел Магнусон, Татиана Подолинска, Петер Финке

Уређивачки одбор:

Гојко Суботић, Софија Милорадовић, Јелена Чворовић, Срђан Радовић, Александра Павићевић, Лада Стевановић, Илдико Ердеи, Јелена Јовановић

Рецензентски тим:

Војислав Становчић, Александар Лома, Бојан Жикић, Љиљана Гавриловић, Биљана Сикимић, Данка Лајић Михајловић, Маја Година Голија, Илдико Ердеи, Мирко Благојевић, Младена Прелић, Душан Дрљача, Мирослава Лукић Крстановић.

Секретар уредништва:

Марија Ђокић

Примљено на седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној 1. новембра 2013. године, на основу реферата академика Војислава Становчића

БЕОГРАД 2013.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011–2636–804
eisanu@ei.sanu.ac.rs
www.etno-institut.co.rs

Рецензент:
академик Војислав Становчић

Лектор:
Софија Милорадовић

Превод:
Соња Жакула
аутори текстова

Дизајн корица
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
500 примерака

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете и науке и технолошког развоја Републике Србије

Часопис Гласник Етнографског института САНУ индексиран је у:
DOAJ (Directory of Open Access Journals); SCIndeks (Српски цитатни индекс);
Ulrich's Periodicals Directory.

The Bulletin of Institute of Ethnography SASA is indexed in: DOAJ (Directory of Open Access
Journals); SCIndeks (Srpski citatni indeks); Ulrich's Periodicals Directory.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /
главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) – .
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 – .
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Полугодишње.

ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института САНУ

ISSN 2334-8259 = Glasnik Etnografskog instituta SANU (Online)

COBISS. SR-ID 15882242

Садржај Contents

Тема броја: Друштвене и хуманистичке науке пред изазовима пост-дисциплинарности и тржишта.

Topic of the Issue: Social Sciences and the Humanities: Facing the Challenges of Postdisciplinarity and the Market.

Александра Павићевић, <i>Друштвене и хуманистичке науке пред изазовима пост-дисциплинарности и тржишта. Искуства у вези са осмишљавањем, организовањем и финансирањем научних истраживања</i>	9
Aleksandra Pavićević, <i>Social Sciences and the Humanities: Facing the Challenges of Postdisciplinarity and the Market. Experiences with Preparing, Organizing and Funding Scientific Studies</i>	11
Gabriela Kiliánová, <i>The Role of the Social Sciences and Humanities in Contemporary Society (The Slovak Case)</i>	13
Габриела Килианова, <i>Улога друштвених наука и хуманистичких дисциплина у савременом друштву (случај Словачке)</i>	20
Kjell Magnusson, <i>The Humanities and Social Sciences in Sweden: Predicaments and Incentives for Cross-Disciplinary Research</i>	21
Шел Магнусон, <i>Хуманистичке и друштвене науке у Шведској. Дилеме и могућности интердисциплинарних истраживања</i>	32
Karl Kaser, <i>The Creation of a New Figure in Academia – The Homo Applicandus</i>	33
Карл Касер, <i>Настанак нове фигуре у академској заједници – homo applicandus</i>	39
Марина Мартинова, <i>Коришћење етнолошког знања у државном управљању. Искуство Русије</i>	41
Marina Martinova, <i>The Use of Ethnological Knowledge in State Governance. The Russian Experience</i>	52
Коста Николић, <i>Постмодернизам и хуманистичке науке. Пример историографије</i>	53
Kosta Nikolić, <i>Postmodernism and the Humanities. The Case of Historiography</i>	66

Varia

Сања Златановић, <i>Српска заједница у Гњилану: дискурс носталгије урбане енклаве</i>	67
Sanja Zlatanović, <i>Serb Community in Gnjilane: Nostalgia Discourse of the Urban Enclave</i>	82
Марија Думнић, <i>Градска музика на Косову и Метохији у истраживањима српских етномузиколога током XX века</i>	83

Marija Dumnić, <i>Urban Music from Kosovo and Metohija in the Researches of Serbian Ethnomusicologists up to the Second Half of the Twentieth Century</i>	99
Ивица Тодоровић, <i>Мултидисциплинарна истраживања порекла становништва Србије – прелиминарни оквир</i>	101
Ivica Todorović, <i>Multidisciplinary Research into the Origin of Population in Serbia – Preliminary Framework</i>	112
Ивана Башић, <i>Тело духовно – концепт (словенске) душе (I)</i>	113
Ivana Bašić, <i>The Spiritual Body – Concept of the (Slavic) Soul (I)</i>	129
Мирослава Лукић Крстановић, <i>Позиционирање спонзорства на тржишту културних догађаја</i>	131
Miroslava Lukić Krstanović, <i>Positioning of Sponsorships on the Cultural Events Market</i>	145
Весна Трифуновић, <i>Транзицијски велтимерц: наративизација искуства младих при тражењу посла и запослењу у контексту постсоцијалистичке трансформације</i>	147
Vesna Trifunović, <i>The Weltschmerz of Transition: a Narrativization of the Experiences of Young People while Searching for Jobs and upon Finding Employment in the Context of Postsocialist Transformation</i>	162
Марта Стојић Митровић, <i>Стигматизација као последица илегализације одређених облика транснационалног кретања: дехуманизација тзв. илегалних миграната</i>	163
Marta Stojić Mitrović, <i>Stigmatization as a Result of the Illegalization of some Forms of Transnational Movement: Dehumanization of 'the Illegal Migrants'</i>	175
 Научна критика и полемика Discussion and Polemics	
Мирослава Малешевић, <i>Илдико Ердеи, Чекајући Икеу. Потрошачка култура у постсоцијализму и пре њега.</i>	177
Милена Жикић, <i>Место жене у друштвеном животу, Ален Турен, Свијет жена</i>	182
Сања Златановић, <i>Бугарска свадба у етнолингвистичком кључу. Елена Семеновна Узенёва, Болгарска свадба: етнолингвистичко истраживање</i>	187
Милош Луковић, <i>Mezinárodní komise pro studium lidové kultury v Karpatech a na Balkáně. Obydlí v Karpatech a přilehlých oblastech balkánských. Sintéza mezinárodního výzkumu</i>	190
Младена Прелић, <i>Peter Slavkovský, Slovenská etnografia. Kompendium dejín vedného odbory</i>	196

Милош Луковић, *Peter Slavkovský, Slovenský roľník (pramen k štúdiu spôsobi života)* 198

Младена Прелић, *Tradiční agrárni kultura v kontextu spoločenského vývoje strední Evropy a Balkánu* 203

Хроника Cronicle

Сања Златановић, *Антропологија савременог града, X Конгрес руских етнографа и антрополога, Руска академија наука, Москва 2–5. јул 2013.* 206

Сећање/Методу

Биљана Миленковић-Вуковић, *Библиографија: др Добрила Братић (1953–2009)* 211

Упутство за припрему рада за штампање у Гласнику Етнографског института САНУ 221

Instructions for publication in the Bulletin of the Institute of Ethnography SASA 225

Републике, што је препоручује заинтересованој публици као незаобилазно дело. За финализацију целог тог замашног посла заслуге

припадају првенствено Јижигу Лангеру и Хелени Бочковој.

Милош Луковић

Peter Slavkovský, Slovenská etnografia. Kompendium dejín vedného odbory

(Slovačka etnografija. Kompendijum istorije naučne discipline).

Veda, vydavateľstvo Slovenskej akademie vied, Ustav etnologie SAV, Bratislava 2012, 1–127.

Књига Петера Славковског представља веома прегледану и сажету историју развоја етнографије (етнологије, народописа) у Словачкој. Како сам аутор истиче, развој једне научне дисциплине неминовно прати и интерес за њену историју, другим речима – једна врста аутореклепсије. Прва питања која се постављају у случају етнографије јесу: када је спонтано интересовање за начин живота и културу широких слојева прерасло у систематски научни рад, који подразумева дефинисане методе и објекат истраживања; шта је подстакло интересовање за ову дисциплину; које институције су је уобличавале. У овој књизи, поред прегледа развоја дисциплине која се бавила начином живота и културом Словака на три плана – материјалном, социјалном и духовном, и сама ова наука ставља се у друштвени контекст у коме је настајала, који је деловао подстицајно и/или је ограничавао њен развој. Стога је историја дисциплине сагледана у четири временска периода, који у овом погледу имају одређене специфичности (од краја 18. до краја 19. века, од краја 19. до средине 20.

века, друга половина 20. века, последње две деценије).

Поглавља књиге кореспондирају са периодизацијом коју аутор прави. Тако прво поглавље, под називом *Словачка на крају 18. и почетком 19. века – од романтизма ка позитивизму*, третира почетке научног интересовања за свакодневни живот људи и њихову културу, посебно се осврћући на само одређење предмета истраживања (етнички или политички народ) и на рад Јана Чапловича (Ján Čaplovič, 1780–1847), као и на касније утицаје романтичарских и пансловенских концепата у периоду „националног буђења“. Друго поглавље, *Словачка на крају 19. и у првој половини 20. века – од позитивизма ка историјском материјализму*, говори о даљем развоју етнографије под утицајем позитивистичких парадигми. У фази сцијентификације оснивају се и установе значајне за презентацију народне културе (више музејских установа), али и едукацију научног кадра (Катедра за етнографију и фолклористику на Филозофском факултету у Братислави). У међуратном периоду, у оквиру заједничке државе, долази и до блиске сарадње са чешким колегама.

Период социјализма издвојен је у трећем поглављу – под називом *Словачка у другој половини 20. века. Етнографија у време социјализма – Дисконтинуитет традицијских културних образаца и етнографских метода њиховог проучавања*. Поглавље је подељено на два дела: *Социјалистички начин живота у Словачкој – етнографска рефлексија* и *Од проучавања грађе до научних синтеза*. Прва карактеристика овог периода јесу велике промене у сфери друштва, које су узроковале промене у научном раду, али и промене самог предмета истраживања. Осим тога, период социјализма карактерише неколико великих тимских подухвата, са репрезентативним резултатима синтетичког карактера, као што су: израда *Етнографског атласа Словачке*, *Енциклопедија народне културе Словачке*, капитално издање монографије *Словачка. Европски контексти народне културе* (најпре на енглеском, па онда на словачком језику), као и дугорочни пројекти проучавања народне културе у Карпатима и на Балкану, у оквиру Међународне комисије за проучавање народне културе у Карпатима и на Балкану, коју су иницирали сарадници Етнографског института САН и Пољске академије наука. У овом поглављу аутор се такође осврће на неке значајне музејске поставке тога периода (поставка Словачког народног музеја у Маргину и поставка Музеја словачког наслеђа).

Савремено стање у Словачкој и промене у пост-социјалистичком периоду, које, слично другим примерима из региона, карактерише отворени заокрет ка новим темама и парадигмама, описано је у четвртом

поглављу – *Од етнографије ка етнологији, културној и социјалној антропологији*. Поглавље има само три стране, а аутор не улази у детаљнију оцену рада савремених аутора, за шта би била потребна већа временска дистанца. Промена тематских и теоријских оријентација прати се преко садржаја часописа *Словенски народопис*. Међу новим темама су и проблеми идентитета, религија, друштвени конфликти, различити феномени везани за процесе транзиције, као и теоријске рефлексије. Занимљиво је приметити да се све до овог периода за назив дисциплине доследно користи термин *етнографија* (уз местимично навођење термина *етнологија* и *народопис* као синонима).

Последњи, пети део – *Институције и личности словачке етнографије од краја 18. до прве половине 20. века*, третира на енциклопедијски начин установе и људе који су се бавили етнографијом у Словачкој, од њених почетака у 18. веку до половине 20. века. Стварање институција је свакако од кључног значаја за успостављање, континуитет, усмерење и дугорочни опстанак научних дисциплина и за њихову друштвену улогу. Аутор уз то истиче и улогу научника као појединаца, сматрајући да је њихова делатност детерминисана окружењем, али и да су појединци истовремено покретачи активности; стога он сматра да индивидуални рад треба да буде запамћен и валоризован кроз историју дисциплине. По азбучном реду, укратко је описан рад 27 институција, почевши од Словенског ученог друштва из 1792. до Етнографског института САН из 1946. године, као и 59 личности, међу којима и Јана Колара, Павла

Шафарика, Лубора Нидерлеа, Људевита Штура. Списак утемељивача дисциплине завршава се са Соњом Ковачевићевом (Kováčevićová Soňa, 1921–2009), етнологом и фолклористом, посебно познатом по свом бављењу народним стваралаштвом. Њеној успомени је књига и посвећена.

Поред *Закључка*, књига садржи и *Прилоге*, у којима је сажето описан традиционални аграрни производни циклус словачког сељака, на основу радова Бартоломеедеса (Bartholomeides), Чапловича и Лихарда (Lichard), као и *Библиографију*.

Сам аутор истиче да историја дисциплине није само историјска категорија, већ – као и свака рекапитулација – припада и оном тренутку у коме је настала. Значења одређених појава добијају другу димензију у историјској перспективи, а такође се и значења онога што је прошло читавају данас с обзиром на савременост и потребе данашњег времена. У том смислу

треба разумети и двоструки допринос ове књиге, која систематизује и процењује прошлост, али при томе осветљава систем вредности и савремено стање у етнологији у Словачкој.

Књига Петера Славковског свакако доприноси познавању и бољем разумевању историје етнологије (етнографије, народописа) као научне дисциплине у Словачкој, али такође доприноси и могућности њене компарације са ситуацијом у другим заједницама. Такве компарације посебно имају смисла када су у питању друге источноевропске или бивше социјалистичке земље, те је утолико ова књига додатно занимљива за научну заједницу код нас. Такође, она би могла да послужи и као модел или бар иницијална идеја да се на сличан начин, уз додатна истраживања, систематизује и сажето – али интегрално – представи историја етнологије као научне дисциплине у Србији.

Младена Прелић

Peter Slavkovský, Slovenský roľník (pramen k štúdiu spôsobu života)

VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied – Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 2013, 1–168.

Петер Славковски, аутор ове књиге – чији наслов у преводу гласи: „Словачки пољопривредник (извори за изучавање начина живота)“ – један је од водећих етнолога у Словачкој, а познат је и у круговима српских етнолога. Дугогодишњи је сарадник Института за етнологију

Словачке академије наука и уметности у Братислави, а предавао је и на етнолошкој катедри Филозофског факултета Универзитета Светих Ђирила и Методија у Трнави. Основне области његових етнолошких истраживања јесу: аграрна култура, пољопривредна